

УДК 339.724:327

TRANSFORMATIONS IN THE GLOBAL MARKET UNDER THE INFLUENCE OF GEOPOLITICAL AND ECONOMIC FACTORS

ТРАНСФОРМАЦІЇ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ПІД ВПЛИВОМ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ

Oliinyk A.M. / Олійник А.М.

PhD (Economics), Associate Professor department. / к.е.н., доцент кафедри.

ORCID: 0009-0000-5334-4817

*Lviv State University of Life Safety, Lviv, Kleparivska, 35, 79007**Львівський державний університет**безпеки життєдіяльності, Львів, Клепарівська, 35, 79007*

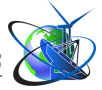
Анотація. Стаття присвячена глибокому аналізу впливу геополітичних чинників, зокрема санкційних режимів та міжнародних конфліктів, на структуру й функціонування світового ринку. Особлива увага приділена економічним інноваціям, таким як цифровізація виробництва, розвиток зеленої економіки та впровадження фінтех-технологій, що формують нові моделі торгівлі та фінансових потоків. На основі отриманих результатів обґрунтовано стратегії адаптації національних економік, спрямовані на підвищення стійкості глобальних ланцюгів постачання та ефективності інституційних механізмів у період зростаючої невизначеності.

Ключові слова: світовий ринок, геополітика, економічні фактори, міжнародна торгівля, глобальні трансформації, сталий розвиток, фінансові потоки.

Вступ.

У сучасних умовах посилення геополітичних напружень та загострення економічної конкуренції глобальний ринок переживає безпрецедентні трансформації, що охоплюють усі сектори світової економіки — від промисловості й енергетики до фінансів, логістики та цифрових послуг. Збройні конфлікти, зокрема затяжні війни та регіональні кризи, у поєднанні з масштабними санкційними режимами, дедалі більше впливають на стабільність і передбачуваність світових економічних процесів.

Паралельно з цими викликами, світ вступає у нову фазу технологічного розвитку. Цифровізація виробничих процесів, стрімке зростання ролі фінансових технологій, автоматизація, а також розвиток штучного інтелекту та великих даних істотно змінюють механізми функціонування ринків, фінансових установ та державних інституцій. У свою чергу, загроза кліматичної кризи та необхідність переходу до зеленої економіки підштовхують країни до перегляду

традиційних моделей економічного зростання, орієнтуючи політики на стійкість, інноваційність і екологічну відповідальність. Усе це вимагає глибокого аналізу нових глобальних тенденцій та вироблення ефективних стратегій адаптації для національних економік у період зростаючої невизначеності.

Основний текст

Світовий ринок перебуває у стані глибоких змін, зумовлених як геополітичними подіями, так і економічними трансформаціями. У XXI столітті геоекономічний ландшафт став ще більш динамічним і непередбачуваним, що вимагає нових підходів до аналізу глобальних процесів. Основними детермінантами змін є геополітична нестабільність, економічна поляризація, розвиток технологій, зміни клімату та пандемічні ризики [1].

Одним із ключових геополітичних викликів, що впливають на світовий ринок, є збройні конфлікти та санкційна політика. російсько-українська війна, торговельна війна між США та Китаєм, а також інші регіональні протистояння призводять до розриву логістичних ланцюгів, зростання витрат на транспортування, зменшення доступу до сировинних ресурсів [2].

Санкційні режими впливають не лише на окремі країни, а й на глобальні фінансові ринки. Наприклад, обмеження щодо SWIFT, заборона експорту технологій, блокування активів – усе це спричиняє переформатування глобальної фінансової архітектури [3]. Крім того, країни починають шукати альтернативи доларовій системі, розширюючи використання національних валют у двосторонній торгівлі.

Важливим аспектом геополітичного впливу є формування нових стратегічних альянсів та економічних блоків. Зокрема, зростає роль БРІКС, ШОС та інших міжрегіональних ініціатив, які пропонують альтернативу західноцентричній моделі глобалізації. Дедоларизація, зменшення залежності від західних ринків капіталу та технологій стають елементами нової економічної доктрини для ряду країн [4].

Окремо варто згадати енергетичну безпеку як ключову складову геополітичних трансформацій. Залежність Європи від енергоресурсів Росії

виявила вразливість стратегічної інфраструктури. Це стимулює розвиток альтернативних енергетичних маршрутів, таких як LNG-термінали, водневі технології, інвестиції у вітрову та сонячну енергетику. Геоенергетика стала ареною нового геополітичного суперництва [11].

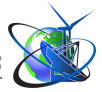
Паралельно з геополітичними зрушеннями, світова економіка переживає структурні трансформації. Цифровізація та автоматизація виробництва змінюють ринок праці, вимагаючи нових навичок і скорочуючи потребу в рутинній праці. Економіки, що не адаптуються до нових реалій, ризикують залишитися на периферії глобального поділу праці [4].

Фінансові технології також стають важливим фактором трансформацій. Поява криптовалют, блокчейн-платформ, фінтех-стартапів порушує традиційну монополію банків на транзакційні та кредитні операції. Держава та фінансові регулятори змушені переглядати свої підходи до контролю за ринками капіталу [9].

Суттєвим фактором змін є зростання ролі зеленої економіки. Паризька кліматична угода, Європейський зелений курс (Green Deal), перехід на відновлювані джерела енергії створюють нові можливості та виклики для бізнесу та держав. Декарбонізація та ESG-індикатори стають критеріями інвестиційної привабливості [5]. Однак при цьому важливо враховувати соціальні наслідки трансформацій, зокрема потребу в перекваліфікації працівників, адаптації інфраструктури та зміни в екологічних стандартах.

Глобальні ринки капіталу також трансформуються під тиском інфляційних тенденцій, підвищення ставок центральними банками та зниженням довіри до традиційних фінансових інструментів. Інвестори дедалі більше орієнтуються на альтернативні активи, цифрові валюти та інфраструктурні проекти в країнах, що розвиваються.

Сектор послуг, зокрема освіта, охорона здоров'я та інформаційні технології, переживає цифрову революцію. Пандемія COVID-19 стала каталізатором дистанційної роботи, онлайн-освіти, телемедицини та цифрового урядування. Такі процеси мають як позитивні, так і негативні наслідки для економік із різним

рівнем цифрової готовності [7].

Пандемія, війни та природні катастрофи поставили під сумнів ефективність глобальних ланцюгів постачання. Компанії дедалі частіше вдаються до стратегій *nearshoring* і *reshoring*. Це спричиняє зміну глобальної торговельної географії та зменшує залежність від східноазійських виробничих хабів [12].

Роль цифрових платформ у міжнародній торгівлі зростає. Електронна комерція, маркетплейси та цифрові сервіси спрощують доступ до ринків, але водночас потребують нових регуляторних механізмів і кібербезпеки. Глобальні компанії інвестують у хмарні технології, штучний інтелект і великі дані для оптимізації логістики та зменшення витрат [13].

Усі ці зміни мають глибокі наслідки для глобальної зайнятості, добробуту населення та соціальної стабільності. Зростання нерівності між країнами та всередині них викликає протестні рухи, радикалізацію політики та посилення популізму. Світові інститути, такі як СОТ, МВФ та ООН, стикаються з викликами легітимності та ефективності у нових умовах глобального управління [6].

Особливої уваги заслуговують зміни у міжнародній торгівлі. Глобальні ланцюги постачання стають коротшими, зростає інтерес до регіоналізації та локалізації виробництва. Компанії дедалі частіше повертають виробничі потужності ближче до кінцевих споживачів – так званий тренд *reshoring*. Це знижує залежність від нестабільних регіонів і сприяє більшій стійкості економік до зовнішніх шоків.

Країни, що прагнуть залишатися конкурентоспроможними, змушені розробляти гнучкі економічні стратегії. Це включає інвестиції в освіту, інновації, критичну інфраструктуру та партнерства, орієнтовані на диверсифікацію зовнішньоекономічних зв'язків. Крім того, велику роль відіграє інституційна спроможність держав – здатність забезпечити верховенство права та прозорість публічної політики [10].

Висновки.

У результаті проведеного дослідження було всебічно проаналізовано вплив геополітичних та економічних чинників на конфігурацію світового ринку, зокрема роль збройних конфліктів, санкційних режимів та формування нових економічних блоків, а також значення енергетичної безпеки й розвиток відновлюваних джерел енергії. Встановлено, що на тлі дедоларизаційних тенденцій та поширення блокчейн-технологій відбувається поступова трансформація фінансової архітектури, що вимагає перегляду регуляторних механізмів і пошуку альтернативних валютних рішень. Аналіз цифровізації виробництва й автоматизації підтвердив необхідність адаптації ринків праці до нових вимог, тоді як стратегічне запровадження ESG-критеріїв та зеленого курсу стало ключовим фактором інвестиційної привабливості й одночасно поставило питання соціальної справедливості та екологічної відповідальності. Доведено, що процеси регіоналізації, nearshoring та reshoring сприяють підвищенню стійкості ланцюгів постачання і зменшують вразливість до зовнішніх шоків, а розвиток цифрових платформ оптимізує логістику та відкриває нові можливості для міжнародної торгівлі. Отримані результати свідчать про те, що успішна адаптація країн до нових глобальних викликів потребує інтегрованого підходу, який поєднує економічну ефективність, соціальну стабільність та екологічну відповідальність, а також посилення інституційної спроможності держав для забезпечення прозорості, безпеки та злагодженості політик у XXI столітті.

Література:

1. Стукало Н. Д. Геоеткономічні трансформації у глобальному середовищі: тенденції та виклики. – К.: Ін-т світової економіки, 2021.
2. Kobrin, S. J. (2022). Sanctions and the Global Economy: Unintended Consequences. *Journal of International Business Studies*, 53(1), 45–62.
3. Anderson, R. (2023). De-dollarization and the Fragmentation of Global Finance. *Global Finance Review*, 11(2), 79–94.
4. Schwab, K. (2020). *The Fourth Industrial Revolution*. – World Economic

Forum.

5. OECD (2022). Green Economy and Sustainable Growth: Global Perspectives. – OECD Publishing.

6. Rodrik, D. (2021). Globalization's Political Trilemma Revisited. Economics and Politics, 33(1), 1–18.

7. UNCTAD (2021). Digital Economy Report 2021. – United Nations Conference on Trade and Development.

8. Chowdhury, I. (2023). Emerging Economic Blocs and the Future of Globalization. International Affairs Review, 29(3), 113–129.

9. Narula, R. (2022). Fintech and the Reconfiguration of Global Finance. Technology and Development Review, 14(1), 21–37.

10. Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2019). The Narrow Corridor: States, Societies, and the Fate of Liberty. – Penguin Press.

11. Yergin, D. (2021). The New Map: Energy, Climate, and the Clash of Nations. – Penguin.

12. McKinsey Global Institute. (2023). Global Supply Chains: The Path to Resilience. – McKinsey & Company.

13. World Bank. (2022). Digital Platforms and Global Trade. – World Bank Group.

Abstract. The article is dedicated to an in-depth analysis of the impact of geopolitical factors, particularly sanction regimes and international conflicts, on the structure and functioning of the global market. Special attention is given to economic innovations such as the digitalization of production, the development of the green economy, and the implementation of fintech technologies, which are shaping new models of trade and financial flows. Based on the obtained results, strategies for adapting national economies are substantiated, aimed at enhancing the resilience of global supply chains and the efficiency of institutional mechanisms during periods of increasing uncertainty.

Key words: global market, geopolitics, economic factors, international trade, global transformations, sustainable development, financial flows.

Статтю відправлено: 18.06.2025 р.

© Олійник А.М.